

УДК 343.8

Роман ШАЙ

Національний університет “Львівська політехніка”,
доцент кафедри міжнародного та кримінального права
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
кандидат юридичних наук, доцент
roman.y.shai@lpnu.ua
ORCID : 0000-0003-2788-6035

ЧИ ГОТОВА УКРАЇНА ДО ПРИВАТНИХ В'ЯЗНИЦЬ? ПЕРСПЕКТИВИ ТА БАР'ЄРИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

<http://doi.org/10.23939/law2025.46.388>

© Шай Р., 2025

Актуальним є питання модернізації кримінально-виконавчої системи України, що перебуває у кризовій ситуації. Одним із потенційних рішень є залучення приватного капіталу для реформування кримінально-виконавчих органів та установ.

Стаття висвітлює проблему доцільності впровадження приватних в'язниць в Україні через аналіз міжнародного досвіду, правових, економічних та соціальних аспектів цього явища. У статті обґрунтовується потреба залучення альтернативних підходів до управління кримінально-виконавчими установами для забезпечення дотримання прав засуджених, покращення умов їхнього утримання та оптимізації витрат державного бюджету.

Методами дослідження були аналіз законодавства, порівняльний аналіз міжнародної практики, статистичний метод та експертні оцінки.

У статті аналізується досвід функціонування приватних в'язниць у країнах із різними правовими системами, зокрема США, Великій Британії та інших, а також розглядаються можливості й ризики застосування цих моделей в Україні. Автор статті вважає, що запровадження приватних в'язниць може бути перспективним, однак потребує чіткої регламентації, ефективного нагляду з боку держави та мінімізації корупційних ризиків.

У роботі зроблено висновок, що, хоча доведена економічна ефективність приватних в'язниць, впровадження цієї системи в Україні можливе лише за умови підвищення прозорості управлінських рішень та забезпечення верховенства права.

Особливу увагу присвячено поняттям “приватна в'язниця”, “державно-приватне партнерство”, а також оцінці соціальних ризиків і потенціалу реформування системи виконання покарань. Встановлено доцільність пілотного впровадження приватних установ у форматі слідчих ізоляторів із подальшим моніторингом їхньої діяльності.

Автор пропонує власні пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює функціонування кримінально-виконавчої системи, та створення механізмів контролю за діяльністю приватних в'язниць.

Ключові слова: кримінально-виконавча система, приватні в'язниці, державно-приватне партнерство, міжнародний досвід, реформи, економічна ефективність.

Постановка проблеми. Реформування кримінально-виконавчої системи містить зміну умов тримання засуджених, перебудову системи управління, осучаснення охорони і контролю за засудженими, також запровадження найсучасніших технічних засобів запобігання вчиненню засудженими та персоналом колоній кримінальних правопорушень, підготовка персоналу нової генерації. Серед інструментів підвищення ефективності виконання і відбування засудженими кримінальних покарань, осучаснення та оптимізації діяльності кримінально-виконавчої системи та скорочення витрат на її утримання пропонується впровадження в Україні інституту приватних в'язниць.

Аналіз дослідження проблеми. Досліджуване питання у своїх наукових працях висвітлювали такі українські вчені, як А. А. Музика, В. М. Пуйко, І. О. Базиляк, Ю. В. Кривицький, Т. Беспала, Є. Захаров, Г. Овдієнко, М. Ревякін, Г. Токарев, І. С. Яковець, А. Т. Завадська, В. Бідун, О. О. Хорватова, А. П. Степанова, О. С. Бондаренко та інші.

Мета статті – проаналізувати готовність України до впровадження приватних в'язниць через призму міжнародного досвіду з урахуванням можливостей, ризиків і бар'єрів, що супроводжують цю реформу. Визначити перспективи розвитку такої ініціативи в умовах української реальності, враховуючи правові, соціальні, економічні та етичні аспекти.

Виклад основного матеріалу. В юридичній енциклопедичній літературі поняття “тюрма” (від давньонімецького “Turm”, старофранцузького “torn” – розташування) або “в'язниця” визначається як місце (установа чи будівля) для виконання покарання, що передбачає ізоляцію особи, засудженої судом, від суспільства. Згадки про місця позбавлення волі трапляються як у найдавніших історичних джерелах, так і в правових документах різних епох [1, с. 162].

У Китаї місця ув'язнення використовувалися ще близько 2600 р. до н. е., спершу тюрми служили лише для утримання заарештованих осіб (злочинців, боржників, військовополонених) або для здійснення допитів та тілесних покарань. Їх функція мала тимчасовий характер – до з'ясування обставин справи або виконання покарання.

З часом утримання у в'язницях почало відігравати роль запобіжного заходу до судового розгляду. Умови перебування часто супроводжувалися жорсткими обмеженнями, такими як накладення кайданів або приковування до стін у підземеллях оборонних споруд (замків, фортець тощо). У середньовіччі тюрми розміщувалися в монастирях, баштах ратуш чи фортець, а їх використання поширювалося не лише на злочинців, але й на боржників та військовополонених.

Починаючи з XVI ст., тюремне ув'язнення стало одним із основних видів покарання. Першим виправним закладом, створеним винятково для виконання позбавлення волі, вважається в'язниця у Лондоні (House of Correction), збудована у 1550 році.

У XVII ст. країни Західної Європи почали ширше застосовувати позбавлення волі, вводячи класифікацію ув'язнених за віком, статтю, характером злочинів та іншими критеріями, а також встановлюючи строки покарання. Важливою подією у цьому процесі стало відкриття у 1775 р. в англійському місті Генті першої виправної в'язниці, де пріоритет надавався виправленню засуджених. Саме тоді почала формуватися система режимів утримання, яка згодом стала предметом окремих наукових досліджень [2].

Розвиток юридичної науки, пов'язаної з вивченням проблем тюремної системи, започаткував нову галузь знань – пенологію, або тюремознавство. Її предмет охоплює широкий спектр питань, зокрема умови утримання засуджених, режими відбування покарання, матеріально-технічне забезпечення закладів, а також медичну допомогу ув'язненим [1, с. 162].

До слова, що стосується стану пенітенціарної системи в Україні, то на сьогодні він залишається невтішним. Камери переповнені, а доступ ув'язнених до свіжого повітря суттєво обмежений. Наприклад, прогулянкові зони для осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, здебільшого нагадують кімнати площею до 10 м² із решітками замість даху. Завдяки волонтерській

підтримці в'язні мають можливість проводити час з користю: у деяких закладах доступні бібліотеки, молитовні кімнати, а в окремих колоніях дозволено використовувати комп'ютери, під'єднуватися до інтернету за додаткову плату та здійснювати телефонні дзвінки.

Останніми роками в Україні було законсервовано до 30 установ виконання покарань, а також заплановано зупинення діяльності ще щонайменше восьми таких об'єктів. Ці заходи спрямовані на оптимізацію видатків, створення нових сучасних слідчих ізоляторів та покращення умов тримання осіб, позбавлених волі [3].

Попри такі реформи, кардинальні зміни поки що залишаються недосяжними. Позитивна динаміка у скороченні кількості в'язнів і збільшенні фінансування на їх утримання не усунула проблем системного характеру. У пенітенціарних закладах України, як і раніше, фіксуються випадки жорстокого поводження, катування та залякування ув'язнених.

Як зазначає І. С. Яковець, основними причинами "роздержавлення" пенітенціарної системи є низка проблем: недофінансування, застаріла інфраструктура, системні порушення прав ув'язнених, криза морального духу серед персоналу установ, а також неефективність корекційної служби, що виконує свої функції лише фрагментарно [4, с. 17].

Також існують проблеми, пов'язані з реабілітацією засуджених, недостатнім навчанням персоналу, перенаселеністю в'язниць, випадками фізичного та психологічного насильства, обмеженим доступом до правосуддя та іншими факторами, що дискредитують гуманістичні цілі виконання покарань.

А. Завадська наводить твердження про те, що щодо залучення приватного капіталу до пенітенціарної системи у міжнародній практиці виділяють три основні моделі. Перша модель передбачає інвестування у навчальні та реабілітаційні програми для ув'язнених, залучення їх до праці, забезпечення послугами у сфері медицини, харчування та освіти. Цей підхід зародився у XIX столітті в США, коли компанії William A. Fort of the Georgia та Alabama Railroad уклали угоди щодо утримання ув'язнених, забезпечуючи їм необхідні умови існування за визначену плату [5, с. 186].

Друга модель залучення інвесторів містить фінансування та будівництво пенітенціарних установ, як це практикується у Великій Британії. Приватні компанії зобов'язані проєктувати, будувати та управляти такими закладами протягом визначеного контрактом терміну, після чого установи переходять у державну власність. Проте реалізація цієї моделі потребує значних фінансових ресурсів і може бути вразливою до корупційних ризиків.

Третя модель передбачає повну передачу управління в'язницею приватним особам. Вона є предметом численних дискусій, оскільки, хоча і пропонує економію для держави, може створювати ризики порушення прав людини. Наприклад, американська компанія CoreCivic, яка працює у цій сфері понад 30 років, стикається з численними скаргами ув'язнених на неналежні умови тримання та експлуатацію праці.

Компанія володіє, орендує та управляє в'язницями; в'язниці, також імміграційні в'язниці; і житлові центри повторного входу в Сполучених Штатах. На 2023 рік вона керує 43 в'язницями та в'язницями, 39 з яких належать їй, загальною місткістю 65 000 місць. Це робить CoreCivic найбільшим приватним власником в'язниць і в'язниць, у тому числі імміграційних, у США.

У 2023 році CoreCivic отримав 52 % свого річного доходу від федеральних пенітенціарних та імміграційних органів, включно з імміграційною та митною службою США (ICE), Службою маршалів США (USMS) і Федеральним бюро в'язниць (BOP). Решту доходів компанія отримала здебільшого від контрактів з державними та місцевими органами влади.

У період з 2013 по 2020 рік CoreCivic був зареєстрований як Real Estate Investment Trust (REIT), що означало, що він не обкладався федеральними податками на прибуток компаній. Будучи REIT, компанія повинна була розподіляти 90 % свого доходу між акціонерами, що робить її залежною від короткострокових позик від банків для фінансування свого зростання [6].

Представники Державної кримінально-виконавчої служби України, ознайомившись із міжнародною практикою функціонування пенітенціарних установ, сформували офіційну позицію відомства, яка звучить так: "На сьогодні питання створення приватних в'язниць не на часі; головне – зберегти чинні".

Противники запровадження приватних пенітенціарних установ аргументують це тим, що в країнах, де діють принципи верховенства права та законності, приватні в'язниці сприймаються як норма. Водночас в Україні, яка вирізняється високим рівнем корупції, створення хоча б однієї приватної в'язниці може спричинити численні зловживання, пов'язані з направленням туди засуджених, організацією їхньої зайнятості та умовами утримання [7].

Прихильники ідеї приватизації пенітенціарних установ наводять як основний аргумент економічну вигоду для держави. Вони вказують на можливість залучення приватних інвестицій для впровадження сучасних інженерно-технічних засобів охорони та оптимізації кількості персоналу установ відбування покарань. На їхню думку, корупційні ризики в таких установах можна мінімізувати завдяки механізмам державного нагляду, контролю та впровадженню тендерних процедур.

Слідчі ізолятори в Україні, які слугують для тимчасового тримання осіб під час розслідування злочинів до винесення остаточного вироку судом, нині перебувають лише у державній власності. Проте уряд анонсував пілотний проєкт із впровадження системи приватних СІЗО, який, за умови успіху, може бути поширений на всю країну. Виконавча влада вважає, що бюджет зможе отримувати додаткові надходження, які частково будуть спрямовані на покриття витрат інших ізоляторів [8].

Проте критична реакція громадянського суспільства на таку ініціативу змусила уряд уточнити вектор реформ. Слідчі ізолятори Державної кримінально-виконавчої служби України не будуть передаватися в приватне управління. Натомість було вирішено запровадити експериментальний проєкт, який передбачає надання платних послуг особам, узятим під варту, з покращення побутових умов та харчування. Ухвалення цього рішення було закріплено Постановою Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2020 року № 305 [9] та Наказом Міністерства юстиції України від 15 вересня 2023 року № 3292/5 "Про затвердження Порядку облаштування камер з поліпшеними умовами тримання та надання особам, узятим під варту, у слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби України платних послуг із забезпечення поліпшених умов тримання" [10].

Згідно з офіційною інформацією, за перші два роки реалізації платних послуг у слідчих ізоляторах (далі – СІЗО) ініціативи до спеціального фонду вдалося зібрати 21 мільйон гривень. Як зазначила заступниця міністра юстиції Олена Висоцька, ці кошти спрямовуються на проведення ремонтів безкоштовних камер у СІЗО.

Проєкт платних камер став частковим рішенням для поліпшення фінансового становища української пенітенціарної системи, яка протягом багатьох років перебуває у критичному стані через хронічне недофінансування.

На нашу думку, проблема забезпечення належних умов утримання осіб у СІЗО є однією з найгостріших у сфері кримінальної юстиції України, адже значна частина ізоляторів розташована в застарілих будівлях, що перебувають у незадовільному технічному стані. Цей експеримент, хоча й не розв'язує проблеми системно, пропонує вихід для осіб, які можуть дозволити собі платні умови, та дає змогу уникнути корупційних практик у взаємодії з адміністрацією ізоляторів [11].

Умови перебування у платних камерах значно кращі, ніж у звичайних. Вони оснащені побутовою технікою, такою як холодильники, мікрохвильові печі, чайники, що дає можливість створити комфортніше середовище. Як свідчать дані, вартість користування такими камерами становить від 4 до 14 тисяч гривень на місяць залежно від регіону, причому у Києві ціни найвищі. Важливим є те, що за цю послугу може сплатити не лише сам ув'язнений, але й треті особи за умови зазначення конкретних даних про особу та місце утримання. Попит на платні камери із покращеними умовами зростає.

Важливим аспектом ініціативи є впровадження цифрових інструментів, зокрема онлайн-бронювання місць, що сприяє прозорості процесу та знижує корупційні ризики. Така практика є інноваційною для української пенітенціарної системи, яка значною мірою залишається залежною від рішень суду, що ускладнює розвантаження ізоляторів.

На думку експертів, запровадження платних послуг у СІЗО можна розглядати як проміжний етап на шляху до реформування пенітенціарної системи загалом. У цьому контексті корисним є звернення до міжнародного досвіду. Зокрема, ідея створення платних камер частково запозичена з моделі американських приватних в'язниць, що дозволяють залучати додаткові кошти для утримання установ.

Європейські партнери позитивно оцінили український експеримент як інноваційний спосіб подолання таких проблем, як низьке фінансування, неналежні умови утримання та корупція. Попри це, реалізація проєкту потребує подальшого вдосконалення. Наприклад, сучасні вимоги до ізоляторів передбачають будівництво нових приміщень, пристосованих до потреб осіб, які утримуються під вартою. Старі будівлі, де переважають великі переповнені камери, не відповідають сучасним стандартам. У цьому контексті треба акцентувати увагу на перспективі будівництва невеликих камер на три–чотири особи [11].

На нашу думку, така ініціатива є цікавим кроком у напрямку модернізації системи кримінального правосуддя, однак її реалізація потребує чіткого регулювання та ефективного контролю, щоб уникнути можливих зловживань.

Для подолання численних проблем, з якими стикається пенітенціарна система України, доцільно звернути увагу на міжнародний досвід.

У Сполучених Штатах Америки функціонує поділ в'язниць на федеральні та ті, що підпорядковуються окремим штатам. Федеральні в'язниці утримують осіб, які скоїли злочини, передбачені федеральними законами, зокрема злочини проти державних установ, службовців чи національної безпеки. Серед таких правопорушень – відмивання грошей, рекет, шахрайство тощо. Тоді як у в'язницях штатів утримуються особи, які порушили закони конкретного штату, зокрема здійснили вбивства, злочини сексуального характеру чи правопорушення зі зброєю.

Цікавим аспектом пенітенціарної системи США є широке застосування приватних в'язниць. Приватні компанії укладають контракти з федеральним урядом, органами штатів чи місцевою владою, зобов'язуючись утримувати певну кількість установ, таких як в'язниці, слідчі ізолятори чи центри реабілітації. Управляючі компанії забезпечують потрібний рівень безпеки та дотримуються державних стандартів, отримуючи з бюджету визначену суму коштів на кожного ув'язненого.

Серед переваг таких установ можна виокремити стабільність у роботі (немає страйків чи скорочень персоналу), а також їхній внесок в економіку. Наприклад, у таких закладах виробляється значна частина військового спорядження, зокрема каски, бронежилети, одяг та аксесуари, що використовують збройні сили. Ув'язнені також виготовляють товари для цивільного сектору, дресирують собак-поводирів, що додатково сприяє їхній реабілітації [12].

Запровадження подібної моделі в Україні, на нашу думку, могло б забезпечити ефективніше утримання установ виконання покарань, а також позитивно вплинути на економіку, створюючи нові можливості для інтеграції ув'язнених у трудову діяльність. Скандинавські країни демонструють одні з найкращих показників низького рівня рецидиву у світі. У Норвегії, наприклад, цей показник становить лише близько 20 %. Такий успіх значною мірою пояснюється особливостями організації пенітенціарної системи, де акцент зроблено на реабілітацію та соціальну адаптацію засуджених.

Норвезькі в'язниці здебільшого невеликі за розміром і часто мають відкритий характер. У них застосовуються різні методи, спрямовані на зміну поведінки та способу життя ув'язнених. Програми нормалізації умов утримання дають змогу зробити їх максимально подібними до умов життя поза межами в'язниці. Водночас освітні програми сприяють здобуттю нових знань та навичок, що полегшує реінтеграцію ув'язнених у суспільство після звільнення [13].

Фінансові витрати на утримання одного ув'язненого у Норвегії істотно перевищують аналогічні витрати в Україні, але вражають результати такої моделі. На одного ув'язненого витрачається приблизно 90 тисяч доларів на рік, що забезпечує якісне харчування, медичну допомогу, навчання та інші соціальні послуги. Для порівняння, в Україні у 2020 році ці витрати становили близько 330 доларів на рік [14, с. 637; 15].

На думку О. О. Хорватової, А. П. Степанової, врахування міжнародного досвіду має стати основою для реформування пенітенціарної системи України. Зокрема, корисним було б:

1. Впровадження приватних в'язниць із залученням бізнесу до утримання таких закладів, що дозволить істотно знизити фінансове навантаження на державу.

Чи готова Україна до приватних в'язниць? Перспективи та бар'єри через призму...

2. Забезпечення гідних умов утримання та реалізація програм соціальної адаптації що сприятиме зменшенню рівня рецидиву.
3. Розширення освітніх і реабілітаційних можливостей для ув'язнених, що дасть змогу їм стати повноцінними членами суспільства після звільнення [16, с. 188].

Запровадження подібних змін, на нашу думку, стане важливим кроком на шляху до гуманізації системи виконання покарань в Україні та підвищення її ефективності відповідно до європейських стандартів.

На думку О. Бондаренко, М. Хлус провадження приватних пенітенціарних установ є досить дискусійним. Адже, з одного боку, це повинно розвантажити державні установи відбуття покарання та покращити умови утримання засуджених, а з другого – приватні компанії мають можливості зловживати їхньою працею, погрожуючи застосуванням будь-яких обмежень. На думку авторів, попри негативні моменти, як було вищезазначено, в Україні запущено експериментальний проєкт платних камер у СІЗО. За умови ефективного впровадження платних камер у СІЗО буде вирішена проблема невідповідності установ виконання покарань міжнародним стандартам, зменшиться кількість позовів та рішень Європейського суду з прав людини щодо порушення прав засуджених та осіб, взятих під варту, та покращиться імідж України на міжнародній арені [17].

На нашу думку, Україна поки що не готова до впровадження приватних в'язниць. Такий висновок базується на аналізі поточного стану пенітенціарної системи, правової культури, корупційних ризиків і міжнародного досвіду.

Перспективи:

1. Економічна вигода: приватизація може зменшити навантаження на державний бюджет. Залучення приватних інвесторів дасть змогу модернізувати інфраструктуру, запровадити сучасні реабілітаційні програми та покращити умови утримання ув'язнених.
2. Досвід інших країн: у США та Великій Британії приватні в'язниці функціонують за різними моделями, демонструючи потенціал для реабілітації, працевлаштування ув'язнених та ефективнішого управління. Якщо адаптувати найкращі практики до українських реалій, це може мати позитивний вплив на пенітенціарну систему.

Бар'єри:

1. Корупція: в Україні високий рівень корупції у державному управлінні може створити ризики зловживань, пов'язаних із відправленням ув'язнених у приватні установи та організацією їхньої праці.
2. Сумнівний контроль: механізми державного нагляду в Україні недостатньо ефективні, що може призвести до порушення прав людини у приватних в'язницях. Міжнародний досвід показує, що в умовах слабого контролю такі установи можуть стати осередком експлуатації та недотримання стандартів.
3. Недовіра до реформи: у суспільстві та серед експертів переважає скептичне ставлення до приватизації соціально важливих сфер, зокрема пенітенціарної. Існує ризик, що зміни будуть сприйняті як черговий етап "розпродажу" державних активів.
4. Юридична та інфраструктурна неготовність: немає чіткої законодавчої бази та фінансових гарантій для інвесторів. Також пенітенціарна система має серйозні структурні недоліки, які потрібно усунути до впровадження нових моделей.

Україна може розглядати перспективу приватних в'язниць лише після проведення системних реформ у пенітенціарній сфері, створення прозорих механізмів контролю та боротьби з корупцією. У короткостроковій перспективі доцільніше зосередитися на оптимізації наявної системи та вивченні міжнародного досвіду, поступово створюючи умови для можливої приватизації.

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, потрібно зазначити, що запровадження приватних в'язниць в Україні є складним та багатогранним питанням, яке потребує ретельного аналізу як міжнародного досвіду, так і національного контексту.

Розглянувши перспективи і бар'єри, можна дійти таких висновків:

1. Міжнародний досвід показує, що приватні пенітенціарні установи здатні забезпечити економічну ефективність, гнучкість управління, впровадження інноваційних рішень та підвищення стандартів утримання засуджених. Однак практика окремих країн, таких як США, демонструє значні ризики, зокрема корупцію, порушення прав людини та експлуатацію праці ув'язнених.
2. Стан української пенітенціарної системи свідчить про критичну потребу реформування. Перенаселеність, застаріла інфраструктура, системні порушення прав ув'язнених та недофінансування є основними проблемами, які перешкоджають ефективному функціонуванню цієї сфери.
3. Бар'єри впровадження приватних в'язниць в Україні – високий рівень корупції, недовіра до приватного капіталу у соціально важливих сферах, ризики зловживань під час виконання контрактів, а також брак ефективних механізмів державного контролю.
Перспективи розвитку можуть бути досягнуті за умов:
 - впровадження пілотних проєктів приватних слідчих ізоляторів із жорстким державним наглядом;
 - залучення іноземного досвіду для запобігання помилкам;
 - створення прозорої нормативної бази, яка забезпечить баланс між економічною вигодою та захистом прав людини;
 - активної участі громадянського суспільства в моніторингу діяльності приватних в'язниць.Офіційна позиція держави поки що орієнтована на збереження чинної системи, що зумовлено обережністю у впровадженні нових механізмів через політичні, соціальні та економічні ризики.

Отже, введення приватних в'язниць в Україні є потенційно перспективним, але водночас ризикованим проєктом. Його реалізація потребує комплексного підходу, що буде містити міжнародну співпрацю, вдосконалення національного законодавства та забезпечення прозорості та підзвітності системи. Тільки за цих умов можливо досягти реформування пенітенціарної системи відповідно до сучасних стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Музика А. А., Пуйко В. М. (1998). Тюрма. Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: Укр. енциклопедія, Т. 6. С. 162–164.
2. Базиляк І. О., Кривицький Ю. В. (2023). Приватизація в'язниць: вітчизняний і зарубіжний досвід. Ювілейні наукові читання, присвячені пам'яті академіка Володимира Володимировича Копейчикова до 100 річчя з дня народження. Київ: Національна академія внутрішніх справ. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/bitstreams/d23bc572-486a-4828-8059-6e2648b6965d/download> (Дата звернення: 12.02.2025).
3. Беспала Т., Захаров Є., Овдієнко Г., Ревякін М., Токарев Г. (2021). Права в'язнів (матеріали вебінару ХПГ 16.06.2021). URL: <https://khp.org/1608809215> (Дата звернення: 12.02.2025).
4. Яковець І. С. (2015). Приватні в'язниці: чергові граблі чи рятівне коло для України? Юридичний вісник України. №17/18. С. 17–18.
5. Завадська А. Т. (2018). Приватні пенітенціарні установи: доцільність впровадження в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. № 2. С. 186–188.
6. The world's largest private prison company. It owns and operates prisons and jails, including immigration jails and "community corrections" centers, and uses forced prison labor. It also provides e-carceration technologies, transportation, and other services as part of the criminal punishment system. 2024. Retrieved from: <https://investigate.afsc.org/company/corecivic> (Дата звернення: 12.02.2025).
7. Voytov G. (2020). State and private partnerships in the penitentiary management: a discussion about foreign practice. European Reforms Bulletin, 1. P. 111–116. Retrieved from: http://aord.com.ua/wpcontent/uploads/2021/01/EuropeanReformsBulletin_1_2020.pdf#page=112 (Дата звернення: 12.02.2025).
8. Бідун В. (2019). Міністр юстиції анонсував створення приватних СІЗО. URL: <https://www.slidstvo.info/news/ministr-yustitsiyi-anonsuvav-stvorenniya-pryvatnyh-sizo/> (Дата звернення: 12.02.2025).

9. Про запровадження експериментального проекту щодо платної послуги з надання поліпшених побутових умов та харчування особам, узятим під варту, в слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2020 року № 305. *База даних "Законодавство України" / ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2020-п#Text> (Дата звернення: 12.02.2025).
10. Про затвердження Порядку облаштування камер з поліпшеними умовами тримання та надання особам, узятим під варту, у слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби України платних послуг із забезпечення поліпшених умов тримання: Наказ Міністерства юстиції України від 15 вересня 2023 року № 3292/5. *База даних "Законодавство України" / ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1641-23#Text> (Дата звернення: 12.02.2025).
11. "Камера коштує від 4 до 14 тисяч грн" – Мінюст про дохід від платних послуг в СІЗО. 2023. URL: <https://suspilne.media/542691-kamera-kostue-vid-4-do-14-tisac-grn-minust-pro-dohid-vid-platnih-poslug-v-sizo/> (Дата звернення: 12.02.2025).
12. About the Federal Bureau of Prisons. U.S. Department of Justice Federal Bureau of Prisons. 2015. URL: <https://www.bop.gov/resources/pdfs/ipaabout.pdf> (Дата звернення: 12.02.2025).
13. Carolyn W. Dedy. "Incarceration and Recidivism: Lessons fromAbroad". The Pell Center for International Relations and Public Policy at Salve Regina University. Retrieved from: <https://pdfslide.net/documents/lessons-from-abroadincarceration-and-recidivism.html?page=1> (Дата звернення: 12.02.2025).
14. Skardhamar Torbjørn and Kjetil Telle. "Post-release Employment and Recidivism in Norway." *Journal of Quantitative Criminology* 28, No. 4 (2012). P. 629–649.
15. Скільки коштує утримання ув'язнених в Україні. Новини Live. URL: <https://economics.novyny.live/finance/zhivut-luchshe-chem-liudi-s-minimalkoi-skolko-stoit-soderzhanie-zakliuchennykh-v-ukraine-8652.html> (Дата звернення: 12.02.2025).
16. Хорватова О. О., Степанова, А. П. (2022). Міжнародно-правовий аналіз пенітенціарних систем світу: позитивний досвід для України. *Часопис Київського університету права*, (2–4). С. 186–189.
17. Бондаренко О. С., Хлус М. Г. (2022). Перспективи запровадження приватних пенітенціарних установ в Україні. Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів. Суми: Сумський державний університет, С. 387–390. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/88124/1/Bondarenko_penitentsiarna_systema.pdf (Дата звернення: 12.02.2025).

REFERENCES

1. Muzy'ka, A. A., Pujko, V. M. (1998). *Turma. Yury'dy'chna ency'klopediya: V 6 t. Redkol.: Yu. S. Shemshuchenko (golova redkol.) ta in.* [Prison. Legal Encyclopedia]: Ky'yiv: Ukr. ency'klopediya. T. 6. P. 162–164. [In Ukrainian].
2. Bazy'lyak, I. O., Kry'vy'cz'ky'j, Yu. V. (2023). *Pry'vaty'zaciya v'yazny'cz': vitchy'znyany'j i zarubizhny'j dosvid. Yuvilejni naukovy chy'tannya, pry'svyacheni pam'yati akademika Volody'my'ra Volody'my'rov'y'cha Kopyejchy'kova do 100 richchya z dnya narodzhennya* [Privatization of Prisons: Domestic and Foreign Experience. Anniversary Scientific Readings Dedicated to the Memory of Academician Volodymyr Volodymyrovych Kopeychikov on the 100th Anniversary of His Birth]. Ky'yiv: Nacional'na akademiya vnutrishnix sprav. Retrieved from: <https://elar.naiu.kiev.ua/bitstreams/d23bc572-486a-4828-8059-6e2648b6965d/download> (Accessed: 12.02.2025). [In Ukrainian].
3. Bepala, T., Zaxarov, Ye., Ovdiyenko, G., Revyakin, M., Tokarev, G. (2021). *Prava v'yazniv (materialy' vebinaru XPG 16.06.2021)* [Prisoners' rights (materials of the KhPG webinar 06/16/2021)]. Retrieved from: <https://khpg.org/1608809215> (Accessed: 12.02.2025). [In Ukrainian].
4. Yakovecz', I. S. (2015). *Pry'vatni v'yazny'ci: chergovi grabli chy' ryativne kolo dlya Ukrayiny'?* [Private prisons: another scourge or a lifeline for Ukraine?]. *Yury'dy'chny'j visny'k Ukrayiny'*. No. 17/18. P. 17–18. [In Ukrainian].
5. Zavads'ka, A. T. (2018). *Pry'vatni penitenciarni ustanovy': docil'nist' vprovadzhennya v Ukrayini* [Private penitentiary institutions: feasibility of implementation in Ukraine]. *Yury'dy'chny'j naukovy'j elektronny'j zhurnal*. No. 2. P. 186–188. [In Ukrainian].

6. The world's largest private prison company. It owns and operates prisons and jails, including immigration jails and "community corrections" centers, and uses forced prison labor. It also provides e-carceration technologies, transportation, and other services as part of the criminal punishment system. 2024. Retrieved from: <https://investigate.afsc.org/company/corecivic> (Accessed: 12.02.2025). [In Ukrainian].
7. Voytov, G. *State and private partnerships in the penitentiary management: a discussion about foreign practice*. European Reforms Bulletin, 1. 2020. P. 111–116. Retrieved from: http://aord.com.ua/wpcontent/uploads/2021/01/EuropeanReformsBulletin_1_2020.pdf#page=112 (Accessed: 12.02.2025). [In Ukrainian].
8. Bidun, V. (2019). *Ministr yusty'ciyi anonsuvav stvorennnya pry'vatny'x SIZO*. [The Minister of Justice announced the creation of private detention centers.] Retrieved from: <https://www.slidstvo.info/news/ministr-yustytisiyi-anonsuvav-stvorennnya-pryvatnyh-sizo/> (Accessed: 12.02.2025). [In Ukrainian].
9. *Pro zaprovadzhennya eksperty'mental'nogo proektu shhodo platnoyi poslugy' z nadannya polipsheny'x pobutovy'x umov ta xarchuvannya osobam, uzyaty'm pid vartu, v slidchy'x izolyatorax Derzhavnoyi kry'minal'no-vy'konavchoyi sluzhby'*: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy' vid 22 kvitnya 2020 roku No. 305. Vidomosti Verxovnoyi Rady' Ukrainy'. [On the introduction of a pilot project on a paid service to provide improved living conditions and food to persons taken into custody in pre-trial detention centers of the State Penitentiary Service: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 22, 2020 No. 305]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2020-П#Text> (Accessed: 12.02.2025). [In Ukrainian].
10. *Pro zatverdzhennya Poryadku oblashtuvannya kamer z polipsheny'my' umovamy' try'mannya ta nadannya osobam, uzyaty'm pid vartu, u slidchy'x izolyatorax Derzhavnoyi kry'minal'no-vy'konavchoyi sluzhby' Ukrainy' platny'x poslug iz zabezpechennya polipsheny'x umov try'mannya*: Nakaz Ministerstva yusty'ciyi Ukrainy' vid 15 veresnya 2023 roku No. 3292/5. Vidomosti Verxovnoyi Rady' Ukrainy' [On approval of the Procedure for arranging cells with improved conditions of detention and providing persons taken into custody in pre-trial detention centers of the State Penitentiary Service of Ukraine with paid services to ensure improved conditions of detention: Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated September 15, 2023 No. 3292/5] . Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1641-23#Text> (Accessed: 12.02.2025). [In Ukrainian].
11. *"Kamera koshtuye vid 4 do 14 ty'syach grn" – Minyust pro doxid vid platny'x poslug v SIZO. (2023)*. ["A camera costs from 4 to 14 thousand UAH" - the Ministry of Justice on income from paid services in the pre-trial detention center]. Retrieved from: <https://susplne.media/542691-kamera-kostue-vid-4-do-14-tisac-grn-minust-pro-dohid-vid-platnih-poslug-v-sizo/> (Accessed: 12.02.2025). [In Ukrainian].
12. *About the Federal Bureau of Prisons. U.S. Department of Justice Federal Bureau of Prisons*. 2015. Retrieved from: <https://www.bop.gov/resources/pdfs/ipaabout.pdf> (Accessed: 12.02.2025). [In Ukrainian].
13. Carolyn W. Deady, *"Incarceration and Recidivism: Lessons from Abroad," The Pell Center for International Relations and Public Policy at Salve Regina University*. Retrieved from: <https://pdfslide.net/documents/lessons-from-abroadincarceration-and-recidivism.html?page=1> (Accessed: 12.02.2025). [In Ukrainian].
14. Skardhamar, Torbjørn and Kjetil, Telle. *"Post-release Employment and Recidivism in Norway"*. Journal of Quantitative Criminology 28, No. 4 (2012). P. 629–649. [In Ukrainian].
15. *Skil'ky' koshtuye utry'mannya uv'yaznenny'x v Ukraini. Novy'ny' Live*. [How much does it cost to keep prisoners in Ukraine? Live News]. Retrieved from: <https://economics.novyny.live/finance/zhivut-luch-she-chem-liudi-s-minimalkoi-skolko-stoit-soderzhanie-zakliuchennykh-v-ukraine-8652.html> (Accessed: 12.02.2025). [In Ukrainian].
16. Xorvatova, O. O., Stepanova, A. P. (2022). *Mizhnarodno-pravovy'j analiz penitenciar'ny'x sy'stem svitu: pozy'ty'vny'j dosvid dlya Ukrainy'*. [International legal analysis of penitentiary systems around the world: positive experience for Ukraine.] Chasopy's Ky'yivs'kogo universy'tetu prava, (2–4). P. 186–189. [In Ukrainian].
17. Bondarenko, O. S., Xlus, M. G. (2022). *Perspekty'vy' zaprovadzhennya pry'vatny'x penitenciar'ny'x ustanov v Ukraini. Reformuvannya pravovoyi sy'stemy' v konteksti yevrointegracijny'x procesiv*. [Prospects for the introduction of private penitentiary institutions in Ukraine. Reforming the legal system in the context of European integration processes] Sumy': Sums'ky'j derzhavny'j universy'tet, P. 387–390. Retrieved from: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/88124/1/Bondarenko_penitentsiarna_systema.pdf (Accessed: 12.02.2025). [In Ukrainian].

Дата надходження статті: 27.03.2025 р.

Roman SHAI

Lviv Polytechnic National University,
Educational and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
Associate Professor of the International
and Criminal Law Department,
Ph.D. in Law, Associate Professor
roman.y.shai@lpnu.ua
ORCID : 0000-0003-2788-6035

**IS UKRAINE READY FOR PRIVATE PRISONS?
PROSPECTS AND CHALLENGES THROUGH THE LENS OF INTERNATIONAL EXPERIENCE**

The issue of modernizing Ukraine's penitentiary system, which is currently in a state of crisis, is highly relevant. One potential solution involves attracting private capital to reform penitentiary institutions.

This article examines the feasibility of introducing private prisons in Ukraine by analyzing international experience, as well as the legal, economic, and social aspects of this phenomenon. The article argues for the need to adopt alternative approaches to managing penitentiary institutions to ensure the protection of prisoners' rights, improve their detention conditions, and optimize state budget expenditures.

The research methods employed include legislative analysis, comparative analysis of international practices, statistical methods, and expert evaluations.

The article analyzes the operation of private prisons in countries with different legal systems, including the United States, the United Kingdom, and others, while exploring the opportunities and risks of applying these models in Ukraine. The authors suggest that implementing private prisons could be promising but would require clear regulation, effective state oversight, and measures to minimize corruption risks.

The study concludes that while the economic efficiency of private prisons is well-documented, implementing this system in Ukraine is possible only if transparency in management decisions is enhanced and the rule of law is upheld.

Particular attention is paid to the concepts of "private prison" and "public-private partnership", as well as the assessment of social risks and the potential for reforming the penal system. The study establishes the feasibility of a pilot introduction of private facilities in the form of pre-trial detention centers, followed by monitoring their performance.

The authors present their recommendations for improving the regulatory framework governing the penitentiary system and creating mechanisms for monitoring the activities of private prisons.

Keywords: penitentiary system, private prisons, public-private partnership, international experience, reforms, economic efficiency.